

СОЦИАЛНАТА ПЕДАГОГИКА В ХХІ ВЕК – В ТЪРСЕНЕ НА ИДЕНТИЧНОСТ И МЕТАНАУЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ

Доц. д-р Мая Чолакова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията представя основни тенденции в развитието на социалната педагогика като наука, академична дисциплина, специалност и практика в първите десетилетия на ХХІ век. Характерно в процеса на самоопределяне на социалната педагогика е и изясняването на взаимоотношенията ѝ със социалната работа във всичките ѝ проявления. Теоретичното изследване поставя акцент върху концептуализирането на социалната педагогика в Обединеното кралство, Германия и България, както и върху резултати от международно сравнително изследване. Сред тенденциите в България се откроява идеята за развиване на социалната педагогика като метанаука. В тази връзка е споделена и авторова идея за разгръщане на тази перспектива на основата на познавателните принципи на критическата философия на Имануел Кант.

Ключови думи: социална педагогика; социална работа; диференциация; метанаука

Въведение

Забележимо е, че първите десетилетия на ХХІ век се характеризират със сериозен научноизследователски интерес към социалната педагогика във всичките ѝ проявления, което е валидно както за нашата академична реалност, така и за изследователи, учени и практики в други страни. Парадоксално, предвид появата на идеята за науката социална педагогика в края на ХІХ век, и до днес в литературата отсъства категорично общоприето определение за „същността“ на социалната педагогика, тоест налице е перманентно проблематизиране на теоретичните ѝ основания. В многообразието от понятийни и смислови употреби (Nikolaeva 2005, 2012), в палитрата от концептуализации все пак това, че социалната педагогика се занимава с връзките между образователната и социалната динамика, със социалните условия на възпитанието и възпитателните условия на социалния живот, представлява „обща тема“ в различните исторически и географски контексти (Schugurensky, Silver 2013, p. 2). Друго характерно е, че процесът

на самоопределяне на социалната педагогика във всичките ѝ превъплъщения по неизбежност включва анализ на взаимоотношенията ѝ със социалната работа (като теория, практика, университетска специалност, професионална идентичност). Интерпретациите на тези взаимоотношения вървят по няколко линии, очертани на основата на познавателна база, връзка теория – практика и естеството на практическите дейности (Hämäläinen 2019). Сред тях се открояват посоките на: дивергенция/диференциация, конвергенция/сближаване, субординация/заместване и поглъщане/абсорбиране (Hämäläinen 2019, pp. 26 – 27). Внимателният прочит на текущата дискусия, проследима в изобилието от публикации в последните години, показва, че независимо от някои възприети като знакови събития за една или друга от посочените тенденции в отделните страни взаимоотношенията изглеждат относително уредени, с други думи, съвсем не изглеждат уредени.

В рамките на тази статия се отделя внимание на текущи концептуализации на социалната педагогика, доколкото авторът ги приема за илюстрация на значими тенденции в развитието на социалната педагогика в началото на настоящия век. Те, на свой ред, отразяват един своеобразен „плюрализъм“ на схващанията, който, сам по себе си, не е новост, а е наследство отпреди.

Обединено кралство: в търсене на социалнопедагогическа теория

Ентусиазмът на учени и изследователи по отношение развитието на социалната педагогика в англосаксонския свят определено е осезаем или най-малкото е видим в значителния и увеличаващ се брой публикации в международния научен обмен. След първоначалния фокус върху практически модели на социалнопедагогически интервенции в резидентната грижа за деца и младежи в Обединеното кралство, в момента интересът е насочен към теоретичното ѝ разработване, а разкриването на бакалавърски и магистърски курсове по социална педагогика в някои британски университети свидетелства и за нарастваща необходимост от академичното ѝ изучаване (Stephens 2013). За разбирането и полагането на социалнопедагогическото познание в теорията и практиката на социалните грижи на Британските острови е ставало дума в предишни наши изследвания (Petrova-Dimitrova 2014; Tcholakova 2017), но тук се коментира по-специално опитът да се развива специфична „англоезична академична дисциплина социална педагогика“, която „се нуждае от теория, доктрина и учебници“ (Kornbeck 2013, p. III).

В този смисъл, през 2013 г. е налице и първият в англофонския свят (по думите на Джейкъб Корнбек) учебник по социална педагогика с автор професора по социална педагогика Пол Стивънс. Стивънс смята, че фрагментарното и разпокъсано навлизане на социалната педагогика на британския бряг се дължи преди всичко на „липсата на внимание към социалнопедагогическата теория“ (Stephens 2013, p. 140). Чрез учебника

си авторът се опитва да подчертае „характерните (знаковите) особености на дисциплината чрез разширяване на нейния лексикон“ и да „развие **покохерентна** теория“ на съвременната социална педагогика в британския контекст. Систематичното изучаване на основополагащите и на съвременните теории, както и собствените английски и шотландски традиции, назовани „социална педагогика“, би представлявало **„така необходимият коректив** на сегашния безпорядък в социалнопедагогическото познание, внасяйки известна степен на концептуално единство“ (Stephens 2013, p. 141) (курсивът е на автора).

В социалната педагогика на Стивънс фундаменталната концепция на Наторп има водещо значение, но се обогатява чрез „заимстване“, или по-скоро „разумно прилагане на интердисциплинарни знания в социалнопедагогическото мислене“ (Stephens 2013, p. 17). Така, специфичен принос към „съвременния речник“ на зараждащата се английска социална педагогика имат понятия от спектъра на когнитивните психологически теории, като „напътствано овладяване“ (guided mastery), базирано на идеята за „възприеманата“ аз-ефективност на Албърт Бандура, и концепцията за „скелето“ (scaffolding) на Джером Брунър (Stephens 2013). Социалната педагогика се определя и като „открито мултидисциплинарна, което означава, че тя интегрира други дисциплини (например педагогика, философия, психология и социология) в своето дисциплинарно пространство. В същото време, социалната педагогика запазва своеобразна уникалност, тъй като винаги се занимава с взаимодействието между социалните и образователните аспекти на живота, които са широко дефинирани“ (Stephens 2013, p. 140).

Стивънс формулира и така наречената „условна“ дефиниция или „концептуална хипотеза“ на социалната педагогика за целите на английския контекст и тя звучи така: „Социалната педагогика е социално-научното изследване на планираната и импровизираната социализация чрез социалното научаване и емоционалното усвояване на ценности и норми. Обикновено при планираната социализация социалните педагози се стремят да подпомогнат възприеманата аз- и групов ефективност, така че хората да могат да променят живота си и обществото към по-добро. В повечето случаи решенията за планиране и изпълнение се вземат чрез уважителен диалог с участието на социалния педагог и индивида или групата. Целта е да се постигне съгласие за работещ курс на действие. Съществува една решаваща реплика. Индивидите и групите имат свободата да планират собствената си социализация в различна степен, като избират как да живеят собствения си живот. В този момент ролята на социалния педагог е да отстъпи“ (Stephens 2013, p. 143).

Тук следва да си добави и че в концепцията на Стивънс основната задача на социалния педагог е да подпомага възпитанието, независимо дали става дума за развиване на личния и колективния капацитет, и/или за осигуряване

на заместваща подкрепа, когато е необходимо, както и да бъде ревностен застъпник за каузата на социалната справедливост (Stephens 2013, p. 144).

Горната дефиниция е (напълно заслужено) „предпазлива“ и отворена за коментари, по думите на автора, защото „всяка дефиниция може да бъде коригирана, шлифована или дори заменена с по-добра“ (Stephens 2013, p. 60). Със сигурност обаче концептуализацията на Стивънс е опит за обособяване на социалната педагогика като академична дисциплина, което, на свой ред, я *диференцира* от социалната работа. Защото социалната педагогика „заслужава свой собствен дискурс на европейско ниво, а не да се споменава от време на време, когато се сравнява с неуточнена „социална работа“ (Stephens 2013, p. 142).

Германия: почти унификация

В отговор на препоръките за осигуряване на съпоставимост на образователните програми в Германската федерация и замяна на дуализма в двойната квалификация Sozialpädagogik/Sozialarbeit с едно наименование Soziale Arbeit (Kraus & Hoferková 2016, p. 59), изглежда, че в родината на социалната педагогика е налице така нареченото *поглъщане/асимилиране*, което не изглежда само терминологично. Впрочем тук са нужни поне две пояснения.

Както споделя един от големите теоретици на социалната педагогика Ханс Тирш в интервю за Даниел Шугуренски, „в германския контекст ние не правим разлика между социална педагогика и социална работа“ във връзка с практиката (Schugurensky 2014, p. 7). Същевременно обаче в Германия са налице възможности за изучаване на социална работа както като специална форма на социална педагогика в рамките на образователните науки в изследователските университети в по-големите градове, така и в университети за приложни науки, сравними с професионалните училища в другите страни и предлагащи ориентирано към практиката академично обучение (Borrmann 2023). Тази йерархия според Тирш е породила големи дискусии в миналото, които са актуални и вероятно ще продължат и в бъдеще (Schugurensky 2014, p. 7). В допълнение според Тирш общите програми, които обединяват социалната педагогика и социалната работа под наименованието „социални въпроси“ в някои училища, имат смисъл, „тъй като социалните проблеми са едно цяло и тогава бихме могли да организираме интервенции за справяне с тези проблеми в рамките на работа със семейството, работа в общността, консултиране и т.н.“. А това според него прави разликата между социална педагогика и социална работа в Германия „безсмислена както в практическата, така и в академичната дейност“, въпреки че трябва да се отчита, че двете имат различни теоретични корени (Schugurensky 2014, p. 8).

Второто пояснение е, че обединеният термин *Soziale Arbeit*, въпреки сходството си със „социална работа“, всъщност обхваща един много по-широк спектър от професионални дейности в Германия, разбирани като „социални грижи“ и включващи „цялата система от грижи за деца, както и традиционните дейности за социална работа, като работа по случаи с уязвими и маргинализирани хора“ (Frampton 2022a, p. 12). В този смисъл например областта на ранното детско образование, което е част от детското и младежкото благосъстояние, е традиционно област на социалната педагогика (Schugurensky 2014; Frampton 2022b). Общият термин според Фрамптън „е създаден, за да представя в еднаква степен както традициите на социалната работа, така и тези на социалната педагогика, въпреки повърхностната му прилика с едната за сметка на другата“, и го определя като „незадоволителен“, тъй като „допринася за постепенното премахване на думата *Sozialpädagogik* от социалния речник на професиите“ (Frampton 2022b, p. 10). Въпреки това в образованието по социални грижи е налице „доминиране на херменевтичните и феноменологичните ориентириания към жизнения свят и рефлексивните теоретични подходи“, което означава, че „германските специалисти са запазили своя социалнопедагогически *Haltung*“, а германското законодателство в областта все още е „твърдо и ясно ориентирано към социалнопедагогическите концепции“ (Frampton 2022b, p. 11).

В допълнение, обсъждайки „собствената лексика“ на немската социална педагогика, Фрамптън поставя акцент върху няколко водещи и устойчиви във времето теории, като тези на Наторп, Нол, Моленхауер и Тирш. Теорията за ориентацията към ежедневието на Тирш, както и други съвременни теории, в това число рефлексивната социална педагогика, се разглеждат като общ клъстер от подходи към професионализация на практиката, които обаче са „алтернативни на позитивистките технико-клинични пътища“, типични за англосаксонския модел на социална работа (Frampton 2022a, p. 12). Авторът „предпазливо реконструира“ една „германска“ дефиниция на социалната педагогика по подобие на глобалната дефиниция на социалната работа, която той нарича условна/временна: „Социалната педагогика е рефлексивна професия и наука в действие, която се занимава с взаимовръзката между образованието и социалните условия на живот на хората. Тя използва теории от хуманитарните науки (в т.ч. педагогика, *Bildung*, херменевтика, феноменология, наука за комуникацията и критична теория) и собствени социалнопедагогически теории, както и уважение към собствените теории на човека за неговото ежедневие. Отправна точка на социалната педагогика е самият човек в неговата възпитателна реалност и отношението на социалния педагог към човека. Социалната педагогика действа на всички равнища – от индивидуалното до общественото, за да съпътства „ставането“ и еманципацията на човешкото същество. Тя се опитва като начало (ориентирано, б.а.) да разбере човешките същества и техния живот с всичките

му противоречия, за да подпомогне развитието им до превръщането им в *mündig* („зрели“) субекти в обществото“ (Frampton 2022a, p. 13).

Трябва да се отбележи, че тази дефиниция е предложена в контекста на обсъждането на ключовите социалнопедагогически теории като „алтернативна теоретична база“ на германската система за детско благосъстояние.

Международен дискурс

Докато дотук бяха очертани някои специфики, разгръщащи се в националния контекст на две европейски страни и във връзка с отношенията им със социалната работа, международно сравнително изследване, проведено от испански учени от Автономния университет в Барселона и публикувано през 2019 г., се фокусира върху текущото състояние на социалната педагогика „в света“, а основният изследователски въпрос е: „Съществува ли кроскултурно и трансдисциплинарно – теоретично или методологично-организационно ядро на социалната педагогика, или напротив, е необходимо да се дефинират толкова социални педагогики, колкото са културните и дисциплинарни контексти на развитие?“ (Janer Hidalgo, Úcar 2019, p. 3). Общата амбиция е да се започне съставянето на „един солиден и точен корпус на нейните научни, университетски и практически аспекти“ (Janer Hidalgo, Úcar 2019, n.p.). „Разбирането, обяснението и тълкуването“ на социалната педагогика в рамката на това изследване е по редица измерения: контекстуално, историческо, епистемологично, функционално, професионално, методическо, нормативно, етично и политическо (Janer Hidalgo, Úcar 2019, pp. 13 – 14).

На базата на резултатите от изследването и в отговор на своя въпрос авторите предлагат собствена концептуализация на социалната педагогика, а именно: „Позиционирана в политическата, социалната и културната рамка на всяка страна, социалната педагогика е наука, практика и форма на изкуство, която се ражда от необходимостта да се осигури образователен/ възпитателен отговор на социокултурните ситуации и проблеми, независимо дали индивидуални, или колективни, пред които са изправени хора, групи и общности. От една страна, като академична дисциплина, това е познанието, което води до развитието на процеси на обучение, артикулирани в различни професионални сфери, като професиите, които са най-пряко свързани с нея, са социална работа, социално възпитание, педагогика, работа с деца, младежи и възрастни и социално-общностна намеса. И от друга страна, като практика може да се използва за намеса в много разнородни области на действие“ (Janer Hidalgo, Úcar 2019, n.p.). Сред областите на намеса са изредени: деца, младежи, жени, възрастни, гражданско образование, свободно време, семейство, специални образователни потребности, общност, социални грижи, социални услуги, екологично образование, училище, съдебна педагогика (Janer Hidalgo, Úcar 2019).

Извод от същото проучване е, че в днешно време социалната педагогика като практика се позиционира повече в сферата на общностното и човешкото развитие, а не толкова в тази на социалните потребности и грижи (Janer Hidalgo, Usar 2019). В този смисъл, фокусът ѝ е върху развитието и изграждането, а не върху компенсацията (Usar 2021). Наистина, според Тирш съвременната социална педагогика в европейски план има две основни задачи: „социалната и педагогическа задача за разработване на форми, методи и механизми в областта на въпросите, свързани с общността, и политическата задача за създаване на обществена информираност и застъпничество за системни реформи, като двете трябва да вървят заедно“ (Schugurensly 2014, p. 12).

България: сходства, специфики и метаизмерения

В последните две десетилетия са налице пространни и обстойни изследвания на развитието и състоянието на социалната педагогика в България във всичките ѝ проявления (Nikolaeva, 2005, 2007, 2012; Petrova-Dimitrova, 2014, 2017) и те са широко известни на аудиторията, за да бъдат допълнително анализирани. Дебатът за взаимоотношенията ѝ със социалната работа на ниво университетско образование е формално уреден чрез паралелното (но не и безконфликтно) съществуване на две специалности, съответно „Социална педагогика“ и „Социални дейности“. От 2016 г. е факт и професията социален педагог, включена в Националната класификация на длъжностите и професиите. Реализацията на социалните педагози е в широк диапазон, почти аналогичен с този, очертан в международното изследване, цитирано по-горе.

Що се отнася конкретно до сходствата и спецификите между социална работа, социално/специализирано възпитание и социална педагогика, Нели Петрова-Димитрова ги разглежда като помагачи и допълващи се в „общата дифузност на полетата на социално помагане“ в българския контекст, като маркира и области на диференциация (Petrova-Dimitrova 2017, p. 502). Така социалната педагогика/социалното възпитание следва да бъдат възприети като „психопедагогическа същност на социалната работа“, с което да се преодолеят „инструменталният характер“ и „огромният недостиг на концептуализация“ в практиката на социална работа у нас (Petrova-Dimitrova 2017, p. 502). Това, на свой ред, означава, че редица сфери на социално помагане, в това число социални услуги, не могат да бъдат ефективни, ако не са психопедагогически по своя характер. По този начин социалнопедagogическата компетентност се превръща в своеобразно условие за качество и ефективност на социалните услуги, което не може да бъде пренебрегнато от работодателите. От друга страна, както твърди Силвия Николаева, свеждането на практическата реалност на социалната педагогика само до социалната работа е неправомерно (Nikolaeva 2012), тоест подчертава се диференциацията в практическите полета.

По отношение на съвременната представа за социалната педагогика като научно направление, по думите на Клавдия Сапунджиева, се оформят два основни смислови подхода, а именно: 1. като дял (отрасъл) на педагогическата наука, който се занимава със социалното възпитание и социалната интеграция на деца, семейства и възрастни; 2. като интердисциплинарна и различна от традиционната педагогика област (Sapundzhieva 2014; 2020). Втората перспектива предполага концептуализирането на социалната педагогика като интегративна, обединяваща „междунаучни, педагогически насочени дисциплини“ и възможната ѝ позиция като метанаука, като теория и методология на социалнопедагогическата дейност, осигуряваща общия теоретичен модел, приложим към различните възможни проявления и сфери (Nikolaeva 2005, 2012). Тази е перспективата, в която са вложени усилията ни сега и оттук нататък, като част от академичната общност, припознала тази визия за развитието на социалната педагогика в България.

В тази връзка, се предлага една идея, ако и тя да се възприеме като еретична: концептуализирането на социалната педагогика като метанаука е възможно върху методологическата основа на критическата философия на Имануел Кант, защото като идея за наука, дадена a priori на чистия разум, тя се представя тъкмо като метанаука, чиито проявления в опита a posteriori всъщност очертават приложно-теоретичните и практическите полета на социалнопедагогическото познание. Ако обаче при проблематизацията на конкретните проявления на социалнопедагогическото изпускате тази саморефлексивност на социалната педагогика като чиста идея за наука, дадена на разума a priori, тоест нейните метанаучни измерения в смисъла на Кантовата философия, то безкрайната поредица от конкретни нейни проявления може да пропусне главното, центъра на социалнопедагогическата идентичност. Всъщност подобни опасения спрямо метафизиката споделя и самият Имануел Кант както в „Критика на чистия разум“, така и в „Пролегомени“, а именно, в нашия случай по отношение на социалнопедагогическото – неговото необходимо метаобговаряне откъм априорни основания.

Заклучение

Извън последната идея, чиято реализация е предизвикателство и въпрос на време, може да се обобщи казаното дотук по начин, който няма да е изненадващ. Социалната педагогика през XXI век и във всичките ѝ превъплъщения следва свой собствен път на развитие в отделните страни – като наука, практика и професионална идентичност. В страна „без традиции“ в социалнопедагогическото познание като Обединеното кралство (макар това да е условно, предвид споменатите исторически проявления на идеята за социална педагогика в Англия и Шотландия), социалната педагогика, изглежда, търси своя собствена академична идентичност. В Германия, в която чрез Паул

Наторп се появява оригиналната теоретична версия на социалната педагогика, академичната и професионалната ѝ идентичност се „фрагментира“, като терминът „социална педагогика“ описва набор от теоретични перспективи в различни професии, вместо ведна-единствена (Frampton 2022b, p. 11). В България е налице възпроизвеждаща се проблематичност на социалнопедагогическата идентичност, което всъщност е присъщо на университетския начин на мислене.

ЛИТЕРАТУРА

КАНТ, И., 1967. *Критика на чистия разум*. София: Издателство на БАН.

КАНТ, И., 1968. *Пролегомени към всяка бъдеща метафизика, която ще може да се представи като наука*. София: Наука и изкуство.

НИКОЛАЕВА, С., 2005. Социалната педагогика – понятийни употреби и смислови граници. *Педагогика*, № 11, с. 3 – 12. ISSN 0861-3982.

НИКОЛАЕВА, С., 2007. Социалната педагогика – научни рамки и академични проекции. *Социалната педагогика – история, теория и практика*, с. 43 – 56. ISBN 978-954-8641-15-9.

НИКОЛАЕВА, С., 2012. *Образованието – от социалния дискурс към (интер)дисциплинарния проект*. Габрово: Екс-Прес. ISBN 978-954-490-333-6.

ПЕТРОВА-ДИМИТРОВА, Н., 2014. *Социална педагогика, или педагогика на социалната работа*. София: Карина-Мариана Тодорова. ISBN 978-954-315-081-6.

ПЕТРОВА-ДИМИТРОВА, Н., 2017. Социална педагогика и социална работа – сходство в означаващото. *Педагогика*, Т. 49, №. 4, с. 495 – 506. ISSN 0861-3982.

САПУНДЖИЕВА, К., 2007. Състояние и перспективи на социалната педагогика в България. *Социалната педагогика – история, теория и практика*, с. 11 – 24. ISBN 978-954-8641-15-9

САПУНДЖИЕВА, К., 2014. Академичният статут на социалната педагогика. *Академични полета на социалната педагогика*. София: Св. Климент Охридски. ISBN 978-954-07-3800-0.

САПУНДЖИЕВА, К., 2020. *Академичният статут на социалната педагогика в България – проблеми и перспективи*. София: Св. Климент Охридски. ISBN 978-954-07-5061-3.

ЧОЛАКОВА, М., 2017. Дискусията за социалната педагогика в Обединеното кралство. *Педагогика*, Т. 49, №. 4, с. 507 – 519. ISSN 0861-3982.

BORRMANN, S., 2023. Enhancing social work education's diversity-oriented perspective by integrating refugees into higher education: Experiences from the 'refugee crisis' in Germany. *International Social Work*, vol. 66, no. 4, pp. 1312 – 1316, DOI: 10.1177/00208728211008228.

FRAMPTON, M., 2022a. The spirit of social pedagogy: the alternative theory base of German child welfare, *Critical and Radical Social Work*, no. XX, pp. 1 – 17, DOI: 10.1332/204986021X16699797477718.

FRAMPTON, M., 2022b. German social pedagogy and social work: the academic discourses mapping a changing historical relationship. *International Journal of Social Pedagogy*, vol. 11, no. 1, p. 4. DOI: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2022.v11.x.004>.

HÄMÄLÄINEN, J., 2019. Social Pedagogy as a Scientific Discipline – a Branch of Academic Studies and a Field of Professional Practice. *EccoS – Rev. Cient.*, no. 48, pp. 17 – 34, <https://doi.org/10.5585/EccoS.n48.12393>.

JANER HIDALGO, A.; ÚCAR, X., 2019. Social Pedagogy in the World Today: An Analysis of the Academic, Training and Professional Perspectives. *British Journal of Social Work*, vol. 50, no. 3, pp. 701 – 721. DOI 10.1093/bjsw/bcz025.

KORNBECK, J., 2013. Foreword. Social Pedagogy Heart and Head. In: HERRMANN, P. (Ed.). *Studies in Comparative Social Pedagogies and International Social Work and Social Policy*, vol. XXIV, no. II – IV.

KRAUS, B.; HOFERKOVÁ, S., 2016. The Relationship of Social Pedagogy and Social Work. *Sociální pedagogika | Social Education*, vol. 4, no. 1, pp. 57 – 71. Available from: doi:10.7441/soced.2016.04.01.04.

SCHUGURENSKY, D. & SILVER, M., 2013. Social pedagogy: Historical traditions and transnational connections. *Education Policy Analysis Archives*, vol. 21, no. 35.

SCHUGURENSKY, D., 2014. Social Pedagogy and Critical Theory: A Conversation with Hans Thiersch. *International Journal of Social Pedagogy*, vol. 3, no. 1, pp. 4 – 14.

STEPHENS, P., 2013. Social Pedagogy Heart and Head. In: P. HERRMANN (Ed.). *Studies in Comparative Social Pedagogies and International Social Work and Social Policy*.

ÚCAR, X., 2021. Constructing questions for the social professions of today: the case of social pedagogy. *International Journal of Social Pedagogy*, vol. 10, no. 1, p. 9. DOI: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2021.v10.x.009>.

REFERENCES

BORRMANN, S., 2023. Enhancing social work education's diversity-oriented perspective by integrating refugees into higher education: Experiences from the 'refugee crisis' in Germany. *International Social Work*, vol. 66, no. 4, pp. 1312 – 1316, DOI: 10.1177/00208728211008228.

FRAMPTON, M., 2022a. The spirit of social pedagogy: the alternative theory base of German child welfare, *Critical and Radical Social Work*, pp. 1 – 17, DOI: 10.1332/204986021X16699797477718.

FRAMPTON, M., 2022b. German social pedagogy and social work: the academic discourses mapping a changing historical relationship. *International Journal of Social Pedagogy*, vol. 11, no. 1, p. 4. DOI: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2022.v11.x.004>.

HÄMÄLÄINEN, J., 2019. Social Pedagogy as a Scientific Discipline – a Branch of Academic Studies and a Field of Professional Practice. *EccoS – Rev. Cient.*, São Paulo, no. 48, pp. 17 – 34. Available from: <https://doi.org/10.5585/EccoS.n48.12393>.

JANER HIDALGO, A.; ÚCAR, X., 2019. Social Pedagogy in the World Today: An Analysis of the Academic, Training and Professional Perspectives. *British Journal of Social Work*, vol. 50, no. 3, pp. 701 – 721. Available from: DOI 10.1093/bjsw/bcz025.

KANT, I., 1967. *Kritika na chistiya razum*. Sofia: BAN [in Bulgarian].

KANT, I., 1968. *Prolegomeni kam vsyaka badeshta metafizika, koyato shte mozhe da se predstavi kato nauka*. Sofia: Nauka i izkustvo [in Bulgarian].

KORNBECK, J., 2013. Foreword. Social Pedagogy Heart and Head. In: HERRMANN, P. (Ed.). *Studies in Comparative Social Pedagogies and International Social Work and Social Polic*.

KRAUS, B.; HOFERKOVÁ, S., 2016. The Relationship of Social Pedagogy and Social Work. *Sociální pedagogika | Social Education*, vol. 4, no. 1, pp. 57 – 71. doi:10.7441/soced.2016.04.01.04.

NIKOLAEVA, S., 2005. Sotsialnata pedagogika – ponyatiini upotrebi i smislovi granitsi. *Pedagogika-Pedagogy*, vol. XV, no.11, pp. 3 – 12 [in Bulgarian]. ISSN 0861-3982.

NIKOLAEVA, S., 2007. *Sotsialnata pedagogika – nauchni ramki i akademichni proektsii. Sotsialnata pedagogika – istoriya, teoriya I praktika* Sofia: Farago [in Bulgarian]. ISBN 978-954-8641-15-9.

NIKOLAEVA, S., 2012. *Obrazovaniето – ot sotsialniya diskurs kam (interdistsiplinarniya projekt*. Gabrovo: Eks-Pres [in Bulgarian]. ISBN 978-954-490-333-6.

PETROVA-DIMITROVA, N., 2014. *Sotsialna pedagogika, ili pedagogika na sotsialnata rabota*. Sofia: Karina-Marina Todorova [in Bulgarian]. ISBN 978-954-315-081-6.

PETROVA-DIMITROVA, N., 2017. Sotsialna pedagogika I sotsialna rabota – shodstvo v oznachavashoto. *Pedagogika-Pedagogy*, vol. 49, no. 4, pp. 495 – 506 [in Bulgarian]. ISSN 0861-3982.

SAPUNDZHIEVA, K., 2007. *Sastoyanie i perspektivi na sotsialnata pedagogika v Balgariya*. Sofia: Farago [in Bulgarian]. ISBN 978-954-8641-15-9.

SAPUNDZHIEVA, K., 2014. *Akademichniyat statut na sotsialnata pedagogika*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski [in Bulgarian]. ISBN 978-954-07-3800-0.

SAPUNDZHIEVA, K., 2020. *Akademichniyat statut na sotsialnata pedagogika v Balgariya – problem i perspektivi*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski [in Bulgarian]. ISBN 978-954-07-5061-3.

SCHUGURENSKY, D. & SILVER, M., 2013. Social pedagogy: Historical traditions and transnational connections. *Education Policy Analysis Archives*, vol. 21, no. 35.

SCHUGURENSKY, D., 2014. Social Pedagogy and Critical Theory: A Conversation with Hans Thiersch. *International Journal of Social Pedagogy*, vol. 3, no. 1, pp. 4 – 14.

STEPHENS, P., 2013. Social Pedagogy Heart and Head. In: P. HERRMANN (Ed.). *Studies in Comparative Social Pedagogies and International Social Work and Social Policy*.

TCHOLAKOVA, M., 2017. Diskusiyata za sotsialnata pedagogika v Obedinenoto kralstvo. *Pedagogika-Pedagogy*, vol. 49, no. 4, pp. 507 – 519 [in Bulgarian]. ISSN 0861-3982.

ÚCAR, X., 2021. Constructing questions for the social professions of today: the case of social pedagogy. *International Journal of Social Pedagogy*, vol. 10, no. 1, p. 9. DOI: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2021.v10.x.009>.

SOCIAL PEDAGOGY IN THE 21ST CENTURY – IN SEARCH OF IDENTITY AND META-SCIENTIFIC DIMENSIONS

Abstract. The article presents main trends in the development of social pedagogy as a science, academic discipline, specialty and practice in the first decades of the 21st century. Distinctive in the process of self-determination of social pedagogy is the clarification of its relationship with social work in all its manifestations. The theoretical study emphasizes the conceptualizations of social pedagogy in the UK,

Germany and Bulgaria, as well as the results of an international comparative study. Among the trends in Bulgaria, the idea of developing social pedagogy as a meta-science stands out. In this regard, the author's idea of elaborating this perspective based on the scientific principles of Immanuel Kant's critical philosophy is shared.

Keywords: social pedagogy; social work; differentiation; meta-science

✉ **Dr. Maya Tcholakova, Assoc. Prof.**

WoS Researcher ID: IWE-4455-2023

ORCID iD: 0000-0002-1446-1399

Department of Social Pedagogy and Social Work

Faculty of Educational Studies and the Arts

Sofia University

Sofia, Bulgaria

E-mail: mlcholakov@uni-sofia.bg